І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція, Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-3237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII Ч. 181. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 23-го ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1961 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 181. VOL. LXVIII.

АМЕРИКА МАЄ ПЕРЕВАГУ В АТОМОВІЙ ЗБРОЇ, ТВЕРДИТЬ ШЕФ АВІЯЦІЇ

СЕНАТОР МАРҐАРЕТ СМИТ ЗАКИДАЄ УРЯДОВІ БРАК РІШУЧОСТИ

Филаделфія. — Шеф штабу летунства генерал Куртіс Е. ЛеМей 21-го вересня, промовляючи на 15-ій річній конвенції Прихильників Летунства, заявив, що СССР стоїть далеко позаду в ділянці „супербомб" в порівнянні із ЗДА. Це сказав ген. ЛеМей, незважаючи на те, що Хрущов недавно хвалився, що СССР має 100 меґатонову водневу бомбу, яка має силу 100 мільйонів тонн вибухового матеріялу ТНТ. Ген. ЛеМей мав на думці ті запаси атомових і водневих бомб, які мають ЗДА, і якими розпоряджає СССР. Він не хотів ширше на цю тему говорити на пресовій конференції, але заявив, що ЗДА, якби були хотіли, то могли б були вже давно випродукувати водневу бомбу силою 100 меґатонів. ЗДА вже випробували нуклеарні бомби силою від 17 до 25 меґатонів, це значить 17 мільйонів тонн вибухового матеріялу ТНТ до 25 мільйонів. Для порівняння треба пригадати, що бомба, кинена на Гірошіму в 1945 році мала силу 20.000 тонн. Секретар оборони Роберт МекНамара недавно сказав, що заповіджена Хрущовим 100-меґатонова бомба є „зброєю-терором". Сама тільки сила вибухового матеріялу не грає найважливішої ролі при використовуванні нуклеарних бомб. Ген. ЛеМей говорив також про те, що громадянство дещо здивоване тим, що в останньому часі ЗДА почали розбудовувати свою звичайну, а не тільки атомову зброю. Тому дехто може думати, що атомова і нуклеарна зброя є незадовільна. Але це не є вірно, бо звичайну зброю побільшується тому, що може початися не-атомова війна, і ЗДА мусять бути готові її виграти. В цій самій цілі ЗДА збільшують і чисельний стан наземної армії. В прийнятих резолюціях учасники конвенції закликають президента Кеннеді придержуватися тієї заяви, яку він склав в інавгураційній промові. „Ми не смімо переговорювати під страхом, але ми ніколи не смімо боятися переговорювати". Але резолюція закликає Президента, щоб не боявся відкинути переговори про те, про що не може бути переговорів. „Ми не смімо робити компромісу з основних наших засад. Ми не смімо буди уґодовцями за всяку ціну!". Того самого дня 21-го вересня республіканський сенатор із стейту Мейн Марґарет Чейс Смит, промовляючи в Сенаті, заявила, що уряд президента Кеннеді, очевидно не має волі вжити атомової зброї, і це послабило становище цієї країни у відношенні до СССР, який знає про те, що ЗДА не хочуть користуватися нуклеарною зброєю. Ця країна, казала вона, має вирішну перевагу над Хрущовим, який це знає, і тому почав у прискішеному темпі переводити свої пробні експльозії. Але Хрущов знає, що ми не вживатимемо нуклеарної зброї, і тому він легковажить ЗДА. Ми почали тепер збільшувати звичайну зброю і наземну армію, але в тому напрямку ми не переженемо Хрущова. Сенатор Марґарет Смит сказала, що ми маємо „атомову здібність, але не маємо до неї довір'я". Вона промовляє в Сенаті рідко, і тому її промов слухають сенатори з увагою.

Д. Б. Голмс найменований на директора програми летів людини на Місяць

Вашинґтон. — Представник Крайової Аеронавтичної і Космічної Адміністрації повідомив, що директором програми, що займається висилкою людини на Місяць, став 40-річний працівник Радіової Корпорації Америки Д. Брейнерд Голмс. Давніше Голмс працював в програмі, що займалася побудовою вчасної алярмової системи, яка мала б повідомляти про випущення далекосяжних совєтських керованих ракет. На своєму новому становищі Голмс матиме найтрудніше і найбільше складне завдання перед собою: здійснити програму, що в найближчій декаді має коштувати коло $20 більйонів. Він перейме новий пост 1-го листопада і дістане річну платню $20,000, меншу від тієї, що її діставав, від Радіової Корпорації Америки.

Волтер вніс гострий законопроєкт проти комуністів

Вашинґтон. — Конґресмен-демократ із Пенсилвенії Френсіс Волтер вніс законопроєкт, який дозволяв би звільнити з праці кожного федерального урядовця, який не схоче відповідати на запити, чи він є комуністом. В 1956-му Найвищий Суд ЗДА вирішив, що звільнити з праці можна тільки тих урядовців, що не відповідають на запити про свій комунізм, займаючи „визначніше становище". Конґ. Волтер проєктує, щоб можна було звільнити кожного федерального працівника, коли він ховається за п'яту поправку до конституції і не хоче відповідати про свою комуністичну діяльність. Конгресмен Волтер покликається на каліфорнійську конституцію, яку затвердив Найвищий Суд ЗДА, і яка вимагає, щоб звільняти тих працівників, які користуються із 5-ої поправки до конституції і не відповідають на запити про свій комунізм.

23-го ВЕРЕСНЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ АСТРОНОМІЧНА ОСІНЬ

Цього року астрономічна осінь на північній півкулі починається о годині 2:43 по півночі, 23-го вересня, коли Сонце стоятиме над рівником, і коли буде так зване осіннє рівнодення. В тому самому часі на південній півкулі починається астрономічна весна. На північному сході ЗДА передбачена тепліша від нормальної погода (нормально в Ню Йорку мало б бути 63.5°). На сході мало б бути більше, як звичайно, дощу. В решті стейтів нормальна температура і нормальні опади.

В АМЕРИЦІ

● З Білого Дому повідомили, що президент Кеннеді змінив свій плян і не поїде на відпочинок до Нюпорту в Ровд Айленді, тільки разом із дружиною виїде на кінець тижня до свого дому в Гаянніс Порті, де перебувають їх діти.

● Президент Кеннеді закликає всіх американців щедро жертвувати на Об'єднаний фонд, з якого користають всі громадяни без різниці раси і віри.

● Керівник виборчої кампанії за вибір на кандидата на посадника Ню Йорку Роберта Ваґнера Едвард Кавана заявив, що виборча кампанія перед правиборами коштувала $500,000. — Майже половину з цієї суми видали на телевізійні і радіові виступи та оголошення.

● Конґресмен - демократ із Коннектикат Френк Ковальські вислав листа до голови комісії військових справ конґресмена Карла Вінсона, в якому домагається слідства в справі непотрібних витрат, що їх робить департамент оборони. Ці непотрібні видатки виносять більйони долярів, твердить конгресмен Ковальські, і конче треба їх припинити.

ГУРАҐАН ЕСТЕР ЗАЧІПИВ НОВУ АНГЛІЮ

Гураґан Естер, що в своєму поході на північний захід зачіпив побережжя Нової Англії, втратив свій розгін і відійшов убік на Атлантійський Океан. На фото: обмивані морськими бурунами побережжя в місцевості Найентік, Конн.

Перу стоїть по боці ЗДА в боротьбі проти комунізму — заявляє Прадо

Вашинґтон. — Президент Перу — Мануель Прадо и Уґартече, який перебуває на державній візиті у ЗДА, 21-го вересня, промовляючи до об'єднаних Палат Конґресу, заявив, що „його країна буде стояти по боці ЗДА", коли вони всіма можливими способами поборюватимуть комунізм. „Перу стоїть поруч вас в боротьбі проти комунізму в світі, в нашій півкулі; яких зусиль не вимагали б для цієї боротьби, то ви знайдете мою країну по вашому боці", — казав Президент Прадо. Він гостро виступив проти кубинського прем'єра Фіделя Кастра, який „як чужий аґент вмішувався до внутрішніх справ Перу". Коли уряд Перу ствердив цю Кастрову інтервенцію, негайно зірвав дипломатичні зв'язки з Кубою, і ті зв'язки „не будуть так довго відновлені, поки Куба не зможе поводитися як вільна держава і як така, що має свій власний уряд". Президент Прадо побажав, що б це „якнайшвидше сталося". Він одночасно заявив, що готовий визнати еміґраційний кубинський уряд в екзилі, але додав, що всі протикастрівські групи еміґрантів повинні об'єднатися. Прадо є одним із найзавзятіших противників комунізму в Латинській Америці. В промові перед Конґресом він заявив, що засада неінтервенції між американськими державами не повинна бути важна у відношенні до Куби прем'єра Кастра. Куба вмішується у внутрішні справи інших американських держав, тому ті держави мають право на кубинську підривну роботу відповісти збірною інтервенцією на Кубі. Президент Кеннеді є в повній згоді з президентом Перу, як про це свідчить виданий спільний комунікат. В цьому комунікаті стверджується, що засада неінтервенції у внутрішні справи членів Організації Американських Держав, — це основа взаємин між цими державами. Але коли чужа імпортована ідеологія ставить тверду ногу в цій півкулі, і коли чужі аґенти ведуть підривну працю, підміновуючи конституційні основи, то це порушує засаду неінтервенції, бо постає загроза для всіх країн в цій півкулі. Президент Прадо з дружиною мешкає в Блерргавзі. 20-го вересня він був на державному прийнятті в Білому Домі, де його приймали Президент із дружиною, яка для цієї цілі прибула до столиці з Гаянніс Порту, Масс.

● В Амстердамі відбулась маніфестація перед домом, в якому два роки скривалась жидівська дівчина Анна Франк, яку потім вбили в кацеті та щоденник якої, знайдений і оприлюднений після її смерти, став прегарним і пресумним літературним документом про гітлерівські звірства. Приявний на тій маніфестації американський секретар праці Артур Ґольдберґ відчитав спеціяльне звернення Президента, що прославляло Анну Франк і всі інші жертви нацизму. У зверненні Президента звернено увагу, що більйони осіб живуть тепер в тіні подібної тиранії, як був нею колись німецький гітлеризм.

Відкриттям пам'ятника в Клівленді та Академією в Ню Йорку Американська Україна вшанує Лесю Українку з кінцем цього тижня

Леся Українка

Субота і неділя 23 і 24-го вересня ц.р. ввійдуть в історію Американської України як справжні Дні Лесі Українки, відзначені відкриттям пам'ятника великій українській поетесі в Городі Української Культури в Клівленді та зв'язаними з цим відкриттям імпрезами впродовж суботи й неділі, як і святочною академією в честь Лесі Українки, що відбудеться в школі св. Юра в Ню Йорку в неділю, 24-го вересня о год. 6:30 ввечорі. Пам'ятником та імпрезами відзначають американські українці, зокрема жіноцтво, 90-річчя з дня народження Лесі Українки. У зв'язку з відкриттям пам'ятника в Клівленді відбудеться в суботу, 23-го вересня в концертовій світлиці школи Лінкольна о год. 6-ій ввечорі святочний концерт з багатою мистецькою програмою, того ж самого дня о год. 8-ій буде врочиста вечеря, а святочне відкриття пам'ятника відбудеться в неділю, 24-го вересня о год. 2:30 по полудні, попереджене Богослуженнями в намірені українського народу в церквах перед полуднем. В усіх імпрезах, крім багатьох видатних американських і українських представників, візьме участь сестра Лесі Українки, Ісидора Борисова. Святочна Академія в Ню Йорку в неділю 24-го вересня подумана для найширших кол громадянства метрополії, що не матимуть змоги взяти участи у врочистостях в Клівленді. Імпрези в Клівленді і Ню Йорку відбудуться старанням Окружних Рад Союзу Українок Америки.

Громико підтримує в розмові з Раском давні вимоги СССР

Дін Раск

Об'єднані Нації. — Совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико заняв з чотиригодинній першій розмові з державним секретарем Діном Раском в минулий четвер 21 вересня ц. р. те саме становище, що його висловив Хрущов ще в розмові з през. Кеннеді у Відні і потім в письмовому меморандумі до нього в справах мирового договору з двома Німеччинами та перетворення Західнього Берліну на „вільне місто". За газетними твердженнями, Громико ширше пояснював, як Совєти уявляють собі те вільне місто, його свободу і права західних держав в Західньому Берліні. Зрештою, однаково большевики, як американські учасники тієї розмови, що відбулась в помешканні державного секретаря в готелі Валдорф Асторія, не подали ніяких інформацій, за винятком ствердження, що розмова була „приязна і ділова". Газети зазначають, що Громико старався робити враження „згідливого" і „примирливого", але по суті не відступив ні на крок від давніх хрущовських вимог. Державний секретар Раск цим ніби не розчарований, бо не сподівався нічого іншого. Наступну розмову призначено на наступний тиждень. Розмова велась від 1 до 5 по пол., включно з „діловим обідом", в якому брали участь також Адлей Стівенсон і Валеріян Зорін і де обговорювано справу наступництва після смерти Гаммершилда. Громико обстоював ідею „тройки" замість одного генерального секретаря ОН. Стівенсон і Зорін від'їхали до Об'єднаних Націй, а залишені дипломати наряджувалися далі. Половина конференції пішла на переклади на російську і англійську мови.

Совєти програли справу атомових дослідів на комісії ОН

Об'єднані Нації. — На 21-членній Головній комісії Об'єднаних Націй, завданням якої є устійнювати денний порядок кожної Генеральної Асамблеї перейшов більшістю 16 голосів проти трьох комуністичних внесок ЗДА й Англії на поставлення на денний порядок точки про договір про заборону атомових експериментів під міжнародною контролею. Совєти даремне намагалися оборонити своє становище, що ця справа є частиною загальної проблеми міжнародного роззброєння. Стівенсон звернув увагу, що таке совєтське сtановище є облудою, яка має у практиці дати змогу Совєтам далі затроювати атмосферу радіяційними заразками з штучних атомових вибухів, бо трудно сподіватися незабаром тотального міжнародного роззброєння. Франція стрималась від голосування, а президент не голосував. У такому самому відношенні голосів прийнято індійський внесок про поставлення на денний порядок точки про заборону переводження всяких штучних атомових вибухів. У цій дискусії, як теж у дискусії на тему точок про Анґолю і Оман, прийшло до гострої виміни слів. Зокрема представник Португалії твердив, що справу Анґолі актуалізують „міжнародні підривники" та що це внутрішня справа Португалії. У дебаті над точкою про контролю народин і економічний розвиток представники католицьких країн висловились проти дебатування над контролею народин, а представники африканських країн твердили, що Африка має замало населення. Представник Швеції пригадав, що за одностайним свідоцтвом лікарів і статистиків, світ матиме при кінці цього сторіччя 7 більйонів мешканців. Тепер він має 3 більйони мешканців.

В суботу перевезуть тіло Гаммершилда до Швеції — похорон 29-го ц. м.

Ндоля. — В суботу 23 ц. м. тіло трагічно вбитого генерального секретаря Об'єднаних Націй Даґа Гаммершилда буде перевезене американським пасажирським літаком з компанії „Пан - Амерікен Ворльд Ейрвейс", що його замовив шведський уряд, з Ндолі в Північній Норвеґії, до Штокгольму. Похорон на державний кошт Швеції відбудеться в тиждень пізніше, 29 вересня ц. р. в родинному місті померлого, в Упсалі. Похорон перетвориться в міжнародну жалібну маніфестацію з уваги на приявних делеґатів з усіх країн світу. З'єдинені Держави репрезентуватиме віце - президент Линдон Джансон. Тим часом тіло Гаммершилда лежить в два роки тому збудованій в Ндолі гарній протестантській церкві св. Андрея, прикрите шведським синьо - жовтим прапором. Вінок із синьо - жовтих квіток поклав біля домовини шведський амбасадор в Південній Африці Айвінд Братт, що прилетів для цієї цілі до Північної Родезії. Багато вінків склали офіційні представники — від Північної Родезії, від Конґа, від різних амбасадорів в тих двох країнах. При домовині стоїть почесна стійка — два білі й два чорні вояки північно - родезької армії. Офіційна слідча комісія Північної Родезії заперечила версію про саботаж, як причину катастрофи літака Гаммершилда, але те заперечення не заспокоїло публічної опінії у світі. Найкращим доказом на те є приїзд видатного лікаря з Англії для ствердження, чи жертви тієї катастрофи згинули щойно при зударі літака з землею, чи вже раніше, в повітрі. Офіційний американський член сторожі з ОН в Ню Йорку Геролд Джуліян твердить, що в повітрі сталися три сильні вибухи.

Голова Республіканського Комітету заявляє, що за берлінську кризу відповідає Кеннеді

Клівленд, Огайо. — Голова Республіканського Крайового Комітету Конґресмен Вілліям Е. Міллер, промовляючи на прийнятті республіканців, заявив, що за берлінську кризу відповідає сам президент Кеннеді, бо жадний провідний діяч республіканського уряду не їздив до Відня на розмову з Хрущовим, як це зробив бувцього року Кеннеді. Не вільно є, казав Міллер, твердити, що Кеннеді дістав у спадку берлінську кризу по республіканцях. Кеннеді не сказав, що йому поставив Хрущов ультиматум в справі Берліну, подібно, як це робив Хрущов 1958 року із президентом Айзенгавером. Кеннеді на гідну відповідь Хрущову потребував аж 40 днів, і це довге чекання заохотило Хрущова до ще більших вимог. „Коли ми хочемо говорити про спадки, то треба б подивитися, що республіканці дістали в січні 1953-го року від тодішнього президента Гаррі С. Трумана", — казав конґресмен Міллер. Важне не те, що хтось застав в уряді, бо важливіше є те, що він пізніше з ним робить. Міллер критикував Кеннеді також і за становище уряду до подій на Кубі і в Ляосі.

КЕННЕДІ З'ЯСУЄ В ПОНЕДІЛОК В ОН СТАНОВИЩЕ ЗДА

Об'єднані Нації. — През. Дж. Ф. Кеннеді виступить з великою промовою в найближчий понеділок на Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй, з'ясовуючи становище ЗДА головно у трьох справах: щодо кризи в Об'єднаних Націях у зв'язку з трагічною смертю Даґа Гаммершилда, щодо справи Німеччини й Берліну та щодо проблеми міжнародного роззброєння. Хоч текст приготовленої промови през. Кеннеді зберігається в тайні, проте за газетними твердженнями Президент рішуче підтримає Об'єднані Нації та навіть висловить готовість віддати різні акції З'єдинених Держав під контролю збоку Об'єднаних Націй, якщо Об'єднані Нації матимуть більшу екзекутивну силу. Таким чином Президент рішуче радше за скріпленням, а не послабленням екекутивної сили секретаріяту ОН, отже за одного незалежного генерального секретаря та проти совєтської пропозиції про заступлення його „тройкою", себто тричленною колеґією секретарів, між ними один комуніст, з правом вета для кожного з них. Далі, Президент хоче признати Об'єднаним Націям більшу ролю в майбутніх переговорах про міжнародне роззброєння і в справі розв'язання конфлікту про Берлін. Президент прилетить до Ню Йорку в неділю вечором. Час його виступу в ОН ще докладно не визначений, бо він залежатиме від ходу нарад в Об'єднаних Націях над вибором тимчасового генерального секретаря чи пак діючого його заступника. СССР далі противиться цьому, настоюючи на своєму проєкті „тройки". Кандидатами на діючого заступника генерального секретаря до часу вибору постійного наступника Гаммершилда, є далі президент теперішньої Генеральної Асамблеї Монґі Слім, президент останньої Асамблеї Фредерік Боленд, та, з нових кандидатур, бірменський амбасадор У Тант і новий індійський амбасадор в ЗДА Бгій Кумар Неру, кузин прем'єра Неру. Однак ніодин з них не виявляє захоплення зайняти становище в ОН, яке відразу стане предметом бойкоту й атак збоку всього комуністичного бльоку. Під час свого перебування в Ню Йорку, Президент стрінеться, мабуть, з арґентинським президентом Артуро Фрондізі, який в тому часі буде тут.

В Англії скличуть передчасно парлямент з уваги на кризу

Лондон. — Лідер англійської опозиції Гю Гейтскелл зажадав від англійського прем'єра Геролда Мекміллена скликання парляменту на надзвичайну триденну дебату над міжнародною ситуацією. Хоч уряд звичайно відкидає такі вимоги опозиції, роблені здебільша з уваги на внутрішньо - крайовий ринок, щоб ніби доказувати свою партійну активність і стурбованість ситуацією, проте у цьому випадку Мекміллен негайно погодився на нараду з Гейтскеллом, яка й відбулася у резиденції прем'єра в Чекерсі під Лондоном. Мекміллен заявив після того, що передчасне скликання парляменту не є виключене і він в цій справі матиме нараду уряду, хоч воно не може відбутись так негайно, як цього вимагає Гейтскелл. Гадають, що англійський парлямент скличуть на тиждень перед передбаченим терміном, на 16 жовтня ц. р. Англійська опозиція надзвичайно стурбована трьома актуальними подіями: загостренням ситуації в Конґо, наслідками трагічної смерти Даґа Гаммершилла і міжнародною кризою довкола справи Німеччини й Берліну. Гейтскелл заявив, що хоч він є також проти того, щоб не робити нічого, що могло б вказувати на панічні настрої в політичній верхівці Англії, проте годі чекати дальших 5 тижнів для переведення дискусії над найважливішими актуальними міжнародними справами.

Де Ґоль заповів зречення з частини своїх диктаторських прав

Париж. — Французький президент Шарль де Ґоль заявив, що він з кінцем цього місяця зречеться тих надзвичайних уповноважень, що він їх дістав на підставі власного декрету з 16 квітня ц. р. Тоді де Ґоль покликався на 16 статтю конституції, яка говорить про надзвичайні уповноваження для президента, які дають йому насправді в руки диктаторську владу, у зв'язку з існуючою небезпекою для країни. Така небезпека грозила від військового бунту в Альжирі. Заповіджене зречення з отих надзвичайних своїх прав повинно — за коментарями преси — втихомирити дещо опозиційні настрої серед французьких парляментаристів, обурених обмеженням прав парляменту та диктаторським правлінням президента. Другим розпорядком, що має на цілі злагіднити опозиційні настрої, було підвищення цін на молоко, чого віддавна домагалися французькі хлібороби, які недавно влаштовували великі страйки і демонстрації. Заспокоєння на внутрішньо - політичному фронті у Франції необхідне урядові для відновлення переговорів із альжирсько - арабськими націоналістами, дармащо така подія напевне додасть пального терористичній акції право - націоналістичної підпільної організації, що позначилась вже цілою низкою бомбових атентатів в континентальній Франції і в Альжирі.

У СВІТІ

● Японський уряд вніс нову ноту протесту до Москви проти совєтських атомових вибухів на далекій півночі і біля Семипалатинська, заявивши, що Японія скаржитиме СССР за шкоди японського населення та тваринного стану внаслідку збільшеної радіяції від отих штучних вибухів. Всі японські метеорологічні стації стверджують раптовий зріст радіяційного елементу над Японією. Професор Сейтаро Коямa ствердив, що в аналізі атмосфери виявлено сильний радіяційний елемент, але без уранію. На цій підставі він твердить, що Совєти випродукували новий тип ядрової бомби.

● Голляндська адміністрація в Західній Ґвінеї в Океанії повідомила, що на тому острові висадилась сильна група індонезійських партизанів. Схоплені полонені виявили, що уряд Індонезії висилає туди спеціяльно вишколених партизанів і терористів для сіяння заколоту в Західній Ґвінеї, що її Індонезія вважає за частину власної національної території.

● Тимчасовим прем'єром Греції на передвиборчий час став ген. Константін Девас. Вибори в Греції відбудуться 29-го жовтня. Опозиційні партії заявили, що не мають довір'я чи за уряду Караманліса вибори будуть „чисті" і тому король прийняв димісію цілого уряду та призначив усіх нових міністрів з-посеред безпартійних осіб.

● Східньо - берлінські комуністи вживають нового способу, щоб докучити західнім берлінцям: вони влаштували в прикордонних домах та на деревах радіо - гучномовці і надають впродовж 24-ох годин на найвищих тонах верескливу музику та пропаґандивні промови. Західній Берлін окружений такими гучномовцями, які вдень і вночі наповняють його неможливим вереском.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.— Jersey City and Foreign Rates:: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Армія проти комунізму

Сенатська Комісія військових справ прийняла минулої середи, після довгих нарад, 15 голосами проти 1 пропозицію сенатора Строма Термонда перевести „досліджения і розгляд" практики, стосованої в Пентаґоні у відношенні до промов і взагалі публічних виступів високих старшин. Сенатор Стром Термонд, демократ з Південної Каролайни, генерал резерви, закинув цивільним керівникам секретаріяту оборони, що вони цензурують антикомуністичні промови високих старшин, і навів низку конкретних прикладів такої цензури.

Між цензуруванням антикомуністичних промов високих старшин і пресовою кампанією різних американських часописів сенатор Термонд вбачає зв'язок, при чому він називає не тільки комуністичний „Дейлі Воркер", але й „Ню Йорк Таймс" і деякі інші газети. Водночас він виступив в обороні навчальної програми в американських збройних силах, яка розкриває дійсну небезпеку комунізму в світі і в ЗДА.

Ця справа набрала не тільки в Америці, але й на всіх її заморських базах великого розголосу, бо вона має за собою довгу історію суперечок довкола принципу аполітичности збройних сил та надпартійности старшинського корпусу, коли водночас від усіх членів збройних сил, почавши від рядових вояків аж до генералів на командних становищах вимагається „політичної грамотности", базованої на антикомуністичному світогляді. В американських політичних і військових колах ця справа набула розголосу ще й тому, що вона безпосередньо пов'язана з двома подіями. Голова сенатської комісії закордонних справ сенатор Дж. В. Фулбрайт переслав у січні цього року до секретаря оборони Роберта МекНамари 20-сторінковий меморіял з головним закидом, що навчальна програма в збройних силах, зв'язана з теперішньою холодною війною, керована „радикальними правими речниками", які перебільшують комуністичні й комунофільські впливи в Америці. Проти цього меморіялу сенатора Фулбрайта гостро виступив названий сенатор Термонд.

Заактуалізувало справу ще й усунення в квітні ц. р. генерала Едвіна А. Воркера з посту командувача 24-ої піхотної дивізії в Західній Німеччині та винесення йому догани за промову, виголошену ще в січні 1960 року, в якій він таврував деяких видатних американських діячів за нібн їх поблажливе супроти комуністів становище. Сталося це після того, як ласий на сенсації американський тижневик „Оверсіс Віклі" в Европі, що його представника ген. Вокер не допустив був на терен своєї дивізії, надрукував ту промову з очевидною тенденцією здискредитувати генерала. Військовий референт „Ню Йорк Таймс'у" Генсон В. Болдвін твердить, що покарання ген. Вокера вищими чинниками Пентаґону ще перед переведенням слідства в цій справі, що його вів командант американського корпусу в Німеччині ген. Ф. Дж. Бравн, та передача актів цього слідства сенатській комісії, хоч їх не показано самому ген. Вокерові, — сильно схвилювало американський старшинський корпус в Німеччині, солідарний в обороні заслуженого генерала. Виступ секретаря оборони Роберта МекНамари перед сенатською комісією не зліквідував цієї справи. Названий угорі Г. В. Болдвін називає на ім'я здогадного цивільного винуватця несправедливого підходу до відзначеного найвищими медалями генерала Вокера, Артура Сильвестра, асистента секретаря оборони для публічних справ. Сам генерал Вокер спеціяльно прилетів до Вашингтону, щоб зізнавати перед сенатською комісією. Але його справа є тут тільки побічною. Суттю є те, щоб не було ніякої цивільної цензури антикомуністичних виступів старшин, обов'язком яких є дбати за високий рівень вояцького духа, підставою якого мусить бути крайня ворожість супроти комунізму й усього того, що комунізмові в будь-якій мірі сприяє.

У безконечній черзі провокацій

Відправивши в неділю 10-го вересня ц. р. в авдієнційній залі своєї літньої резиденції у Кастель Гандольфо архиєрейську Службу Божу за мир у світі, голова Католицької Церкви Папа Іван XXIII звернувся до провідників великих держав з гарячим закликом добиватися полагоди існуючих непорозумінь і розбіжностей з допомогою розмов і переговорів, щоб таким чином відсунути загрозу війни, яка зависла над світом.

У глибокій журі за долю і майбутнє людства, зокрема за мир, Папа Іван XXIII звернув увагу провідникам народів, що на них під сучасну пору лежить велетенська відповідальність перед трибуналом історії і ще більша — перед судом Господа Бога за те, щоб не впали вони жертвами фальшивих і облудних провокацій. Не називаючи нікого на ім'я, Папа Іван XXIII пригадав провідникам народів, що не сила, а право має переважати в світі, і що до права треба доходити шляхом вільних і щирих переговорів, що правду і справедливість треба обстоювати, зберігаючи й охороняючи основні свободи і вартості кожного народу й кожної людини.

Безпосередній і щирий заклик Голови Католицької Церкви знайшов широкий відгомін в усьому вільному світі і був сприйнятий народами й урядами Заходу не тільки, як пригадка про конечність зберігання основних вартостей людства, зокрема свободи людей і народів, але передусім як апель охороняти ці вартості від тотального знищення, до якого можуть привести „фальшиві й облудні провокації". Цей відгук був такий могутній і загальний, що примусив зайняти становище до нього тих, до яких по своїй суті він був звернений, значить, Москву і її провід, очолюваний Хрущовим.

На гуманний заклик Папи Івана XXIII, спрямований виключно на рятування миру і загрожених знищенням основних людських вартостей, зареагував Хрущов новою „облудною провокацією", — тим, проти чого перестерігав Папа в своєму заклику. Продовжуючи політику перфідних провокацій і затій, Хрущов в облудний спосіб „підтримав" нібито в зааранжованій ним розмові з кореспондентами „Правди" й „Ізвєстій" заклик Папи Івана XXIII, заявляючи, що совєтський уряд „вітає" такі заклики, „без уваги на те, з якого джерела вони походять". Водночас Хрущов використав цю нагоду, щоб приписати Папі те, про що не було й згадки в заклику, а саме, що Папа „мав, очевидно, на думці почування мільйонів людей, затривожених воєнними приготуваннями мілітаристів". А щоб не було сумніву, про яких „мілітаристів" мова, Хрущов назвав президента Кеннеді і канцлера Аденауера, які, мовляв, як католики, повинні перші почути „священну пересторогу Римського Папи".

Затавровуючи таким чином західніх „імперіялістів", як спричинників теперішнього напруження, що може привести до тотальної війни і знищення людства, і „солідаризуючись" із відкликом Папи до відповідальности провідників перед їх народами і перед людством, Хрущов намагався викликати враження, що єдиним оборонцем миру, сповненим почуття цієї відповідальности, є Совєти. Виступив із своєю перфідною „підтримкою" цей архипалій війни ч. 1. в той час, коли широкі області Совєтського Союзу здригаються від вибухів випробовуваних большевиками атомових бомб, продукованих для атаки на вільний світ, коли спричинена цими спробними вибухами радіяція починає загрожувати вже не тільки здоров'ю, але й життю совєтського населення і народів сумежних країн, і коли комуністичні опричники, створюючи в Німеччині за наказами з Москви вогнище неминучої воєнної загрози, стріляють, як псів, дітей, жінок і чоловіків, що рятують свою свободу, ту основну вартість, обороняти яку закликав у своєму зверненні Папа Іван XXIII.

ЩЕ ПРО КОНВЕНЦІЮ АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ

Як уже інформовано, американські леґіонери розпочали свою конвенцію парадою 11-го вересня в Денвері, Колорадо. Прекрасна погода сприяла, і за відомостями преси це була найкраща парада в історії Леґіону.

Перед стотисячною масою глядачів промаршувало 20.000 леґіонерів у різнородних яскравих уніформах. Попереду проїхало кілька ракет і танків, а решта мала характер розваговий. Було б помилковим думати, що до Леґіону належать тільки ветерани, — він включає сотні тисяч молоді в спортових та інших допоміжних організаціях, які існують при Леґіоні як прибудівки.

Після різних церемоній, що увійшли в традицію Леґіону, промовляли визначні його провідники, а також, як гість, амбасадор Національного Китаю, д-р Єг. Він заявив, що Хрущов провадить небезпечну війну нервів тільки тому, що Захід недостатньо сконсолідований і не зайняв рішучої позиції супроти СССР. Далі він заявив, що ЗДА не можуть присвятити собі інших народів доти, поки самі американці сконсолідовано й рішучо не стоятимуть за плечима свого уряду.

Увечері у великій залі модерного готелю „Гілтон" крайовий командант Бурке представив конвенції члена Леґіону Ричарда Ніксона, колишнього віце - президента ЗДА, якого присутні овваційно привітали. Ніксон говорив ¾ години і його промову передавали по телевізії та радіо.

Свою промову він почав характеристикою особи Хрущова та його політики. Хрущов — заявив Ніксон, — чи то мирним способом, чи війною нервів хоче осягнути одну й ту саму ціль, а саме: поширення комунізму по цілому світі. „Тому, що він є спричинником напруження, яке усюди висить над нами, я відразу перейшов до Хрущова", — заявив колишній віце - президент. Не зважаючи на те, шо Хрущов пиячить, є вульгарним, часто виходить зі себе і не знає добре російської літературної мови, крім цього всього, він є надзвичайно хитрий і вміє використовувати ситуацію. Ніксон запевняв, що Хрущов має в Совєтському Союзі більше клопотів, як уявляють на Заході, і він багато більше боїться війни, як ті, кому він вічно війною погрожує. Хрущов добре знає, сказав Ніксон, що якби він заатакував наші військові бази, то з них таки залишиться одна, дві чи три, з яких тотально будуть знищені такі совєтські міста, як Москва, Ленінград і Київ.

Подаючи зміст промови Р. Ніксона, преса опустила названі ним міста, а зазначила лише, що „тотально були б знищені головні совєтські міста". Мабуть, редактори зрозуміли, що під час психологічної війни цей вислів Ніксона, в якому він обіцяє знищити Київ, що його самі большевики по-варварськи нищили, був нефортунний. Такі нефортунні вислови Хрущов принагідно використовує для втихомирювання бунту поневолених. Ясно, що Ніксон не мав на увазі нищення столиці України, а говорив про Київ просто, як про одно з найбільших міст в СССР.

14-го вересня, в день закінчення конвенції, промовляв колишній президент ЗДА Г. Труман. Він також вказав на політичну кризу, яку переживає світ, і на її спричинника — „озброєну до зубів Росію". Америка мусить бути сильною, щоб стримати кремлівських провідників від третьої світової війни, — сказав Труман. Тепер не час на партійну незгоду. Всі американці, без огляду на партійні переконання, повинні піддержувати президента Кеннеді.

Присутні кілька разів перервали промовця гучними оплесками. Відповідаючи на запити, Труман сипав дотепами. Вкінці він з гордістю признався, що є „першим президентом ЗДА — членом Леґіону".

На конвенції ухвалено багато резолюцій, зокрема про поборювання комуністичних впливів у війську, про усунення шкідливих фільмів і фільмових акторів, запідозрених в комунізмі, про скріплення державної політики, яка змагає до визволення поневолених Росією народів та ін.

Деякі резолюції, як, наприклад, домагання перевести дослідження в Унії громадянських прав, вже викликали реакцію у пресі. Обговорюючи цю резолюцію, „Денвер Пост" у редакційній статті з 15-го вересня заявляє, що не диво, якби таке домагання вийшло з Т-ва Джана Бирча, але вийшло воно з найбільш поважної організації, де заступлені всі шари американської спільноти.

В одній статті неможливо обговорити всіх резолюцій, винесених конвенцією. Ми тільки можемо сказати, що всі вони, як і перебіг самої конвенції, свідчать про рішучість американського народу захищати свою свободу.

К. К.

Денвер, Коло.

ПІСЛЯ ВИБОРІВ У НІМЕЧЧИНІ

Мюнхен. — 17-го вересня громадяни Німецької Федеральної Республіки вільними голосами вибрали новий парлямент. В голосуванні взяло участь понад 80% осіб, що мають виборче право, рамом 32 мільйонів. Перед виборами різні партії, що виставили своїх кандидатів до парляменту, провели широку пропаґандивну кампанію. По суті головну боротьбу вели дві найбільші партії: Християнсько-Демократична Унія (звана в Баварії Християнсько - Соціялістичною Унією), і партія соціял - демократів.

Від 1949 року, коли відбулися вибори до парляменту, при владі стоїть Християнсько - Демократична Унія, на чолі з д-ром Аденауером. В наступних виборах — 1953 і 1957 років — партія Аденауера збільшувала число зібраних голосів і в 1957 р. здобула абсолютну більшість — 50.2%. Це дало можливість д-рові Аденауерові не оглядатися на інші партії, і така його тактика викликала гостру критику соціял - демократичної і ліберальної (Вільна Демократична) партій. Ліберальна партія була деякий час у коаліційному уряді з християнськими демократами, але потім вийшла і стала в опозиції.

Ні соціял - демократи, ні ліберали не мали надії кожна зокрема здобути більшість у виборах до парляменту. Але їх прямування позбавити партію Аденауера абсолютної більшости — здійснилося. 17-го вересня, як показали висліди виборів, християнські демократи здобули — 45.3% поданих голосів, соціял - демократи — 36.3% голосів (замість 31.8% в 1957), а ліберали підросли з 7.7% на 12.7%.

Усі партії в Західній Німеччині зобов'язує правило: партія, яка не здобуде в виборах 5% усіх поданих голосів, лишається без мандатів до парляменту. У теперішніх виборах ні одна з дрібних партій не здобула 5%. Тому в новому парляменті будуть представлені тільки три партії: християнсько - демократична, соціял - демократична і ліберальна.

Не маючи абсолютної більшости, християнські демократи не можуть створити новий уряд власними силами, і тому мусять шукати коаліції з одною із партій, що є в парляменті.

Соціял - демократи, з огляду на напружену міжнародну ситуацію, готові йти на коаліцію з партією Аденауера або з лібералами. Проте, і християнські демократи і ліберали проти коаліції з соціял - демократами. Отже, лишається можливість, що коаліція створиться між лібералами і християнськими демократами. Ліберали заявляють, однак, що вони не вступлять до коаліційного уряду під проводом Аденауера. Тому можна сподіватися, що коаліція між лібералами та християнськими демократами буде здійснена, але при тій умові, що д-р Аденауер відійде на відпочинок. Коли ж старий канцлер захоче і далі стояти на чолі уряду, то це може викликати кризу в його партії.

Про надзвичайну вітальність Аденауера і його любов до влади дотепно висловився член німецького парляменту проф. Карло Шмід:

„За великого оптиміста треба вважати людину, яка думає, що Аденауер, доживши до ста років, зречеться головування в уряді Німецької Федеральної Республіки".

Однак, найправдоподібніше, Аденауер дасть місце в уряді молодшим силам і піде на відпочинок, що його він заслужив своєю довголітньою працею.

П. А.

Аденауер бореться за свій пост канцлера в новому західньо-німецькому уряді

Бонн. — Західньо - німецький канцлер Конрад Аденауер, який зараз після недільних парляментарних виборів заявив, що він не бачить трудкощів, чому його Християнсько - демократична партія не мала б створити нового уряду у спілці з партією вільних демократів, стрінувся з позитивною відповіддю збоку тієї останньої партії щодо самого принципу партійної коаліції, але з неґативною поставою, коли річ іде про особу канцлера. Лідер вільних демократів д-р Еріх Менде, який розпоряджає 66 мандатами своєї партії в новому парляменті, заявив, що його партія не може співпрацювати з таким канцлером, який урядуватиме тільки обмежений час. Ця заява стосується попередньої заяви Аденауера, що він, з уваги на своїх 86 років, не буде урядувати повну каденцію, лиш яких півтора до двох років з уваги на теперішню кризу. Цією кризою християнсько - демократична партія мотивувала десигнування Аденауера знову на становище канцлера. Тому, що ця партія втратила більшість у новому парляменті, то вона здана на підтримку збоку вільних демократів або соціялістів. В новому парляменті залишились тільки ці три партії, бо ніодна інша не зібрала потрібних для утримання мандату найменше 5% відданих голосів. Аденауер пробуватиме створити уряд меншости, з самих тільки християнських демократів, рахуючи на солідарність навіть опозиції в закордонних справах. Але довго такий уряд меншости не втримається.

Осадчук-Кораб

НЕВТРАЛІСТИ Й МІЖНАРОДНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Београд, у вересні. — Майже тиждень столиця комуністичної, але як це звикла називати тутешня преса „ванблоковської", себто позаблокової, Югославії переживала тут великі події. Уперше в історії цієї країни Београд приймав у себе представників 24-ох країн. Ані королівській Югославії перед другою світовою війною — не кажучи вже про Сербію до першої світової війни — ані режимові Тіта не вдалось досі зібрати такий широкий круг чужинецьких політиків. Уже цей факт свідчить про те, що маршал Тіто осягнув поважний успіх, і то не лише у відношенні до зовнішнього світу але й під оглядом внутрішньої політики.

Не забуваймо, що Москва, після невдалої спроби перетягнути Югославію на свій бік, вирішила ізолювати непокірну країну від усяких впливів на міжнародні події. Згідно з цим пляном Югославія мала грати ролю зовсім малого чинника на світовій арені. Але розрахунок виявився фальшивим. Тіто завчасу зрозумів небезпеку і вирішив переломити ізольованість. Розпізнавши підступні заходи Хрущова, він перейшов на позиції невтраліста і став шукати нових партнерів. Очевидно, не серед балканських країн, які зв'язані з Москвою (Угорщина, Румунія й Болгарія) чи Китаєм (Альбанія) або заанґажовані у союзі НАТО (Греція й Туреччина). Таке відношення сил не влаштовувало Югославії, яка з ідеологічних та практичних причин не могла пристати ні до одної з названих груп. Отже, залишався тільки один вихід, а саме — піти на співпрацю з невтралістичними країнами Азії й Африки.

Звідтіля й народилась ідея створення третьої, незаанґажованої сили. Для тієї цілі Тіто приймав у себе багато політиків з афро - азійських країн, а навесні сам відбув довгу подорож по арабських і африканських країнах. Нарешті між Тітом і Нассером виникла думка скликати відповідну конференцію, щоб створити нову, хоч у строгому сенсі, незорганізовану, „третю силу". Після вступних переговорів у Каїрі ідея проведення спеціяльної конференції у Београді набрала у літніх місяцях познак справжньої політичної імпрези.

Але напередодні відкриття конференції вибухнув берлінський котел і до того ж вискочила справа виповідження Москвою мораторії відносно спроб з атомовими бомбами. Таким чином всі приготування до конференції перекинулись догори ногами. Деякі її учасники були навіть згідні посвятити всі дотеперішні концепції на користь берлінської кризи і совєтських проб з атомовою зброєю.

До таких політиків належав у Београді передусім індійський прем'єр Неру. Треба було чути його імпровізовану промову, щоб оцінити дійсно високі моральні й практичні прикмети цього політика. Все ж таки голос Неру, який драматично переконував своїх партнерів у тому, що тепер не час займатися залишками колоніялізму, бо світова криза вимагає скорих рішень для збереження миру, — не викликав великого ентузіязму. Навпаки, деякі з них почали скаржитись, що Неру вносить непотрібний фермент й нищить спільний фронт.

Виявилось, що більшість невтралістів не здає собі справи з дійсного загострення ситуації. Заклик Неру знайшов частинно відгомін тільки у кінцевій резолюції, а особливо у прийнятті поважного звернення до Кеннеді й Хрущова, щоб поклали кінець небезпечним маневрам холодної війни, а передусім випробовуванню нових засобів масового винищення.

Наскільки цей заклик зможе ще спинити небезпечний автоматизм у діях великодержав — це інше питання.

Прикметне явище конференції цих „незаанґажованих" країн полягає, мабуть, у першій мірі в тому, що заступлені на ній представники держав не були спроможні піднестися понад свої вузькі еґоїстичні інтереси. Така постава зумовлена різноманітністю державної системи, конфліктами поміж поодинокими партнерами, а також опортуністичними причинами, які виходять з факту, що „невтралісти" одержують матеріяльну допомогу від обидвох бльоків, конкретно кажучи від Америки й Совєтського Союзу. Тому більшість учасників не пішла ні на які екстремні заяви проти Москви чи Вашингтону, але зредаґувала досить безбарвну й загальникову резолюцію.

Таким чином Београдська конференція не проявила ані далекозорости, ані відваги у ставленні ключевих справ світової політики. У вислідї маємо незмінений образ дійсного стану речей і відповідальности чотирьох великодержав. Чинник „незаанґажованих" держав залишається надалі дуже сумнівною політичною силою, яка, щоправда, має великий вплив на хід і висліди різних потягнень в організації Об'єднаних Націй, але не на терені Середньої та Східньої Европи.

З українського погляду треба з прикрістю сказати, що ніхто з-поміж заступлених у Београді політиків не підніс свого голосу проти совєтського імперіялізму й колоніялізму. У великій мірі це вислід згаданого вже опортунізму й страху перед Москвою. Але й Захід причинився поважно до такого жалюгідного явища, бо десятиліттями промовчує основні прикмети совєтської політики. Не без вини й наша еміграція, яка дуже занедбала працю серед т. зв. „незаанґажованих" держав Африки й Азії.

АВРОРА - БОРЕАЛІС

От, от зірками золотими
Вже зацвітуть мої осінні квіти...
Минає літо... Ночами ясними
Аврора-Бореаліс буде пломеніти,
Віщуючи зиму...

Я ж з тобою
Все йду цвітучими ланами
Вічно зеленою весною...
Аврора ! Бореаліс —
Вінець над нами.

М. І. Мандрика

Лев Ясінчук

В НЕЗАБУДЬ СУЩИМ І ГРЯДУЧИМ ПОКОЛІННЯМ

(У 80-РІЧЧЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ")

(4)

Піклуючися справами школи і виховання, не можна було не добачити злидн'а і нужди вчителів, тих майстрів, що безпосередньо стояли при шкільному варстаті. І дійсно, по-батьківськи трактувало Педагогічне Т-во щербату долю вчительства: ставило домагання перед приналежною владою, підкріплювало їх окремими делеґаціями, висилало для українських парляментарів потрібні інформації. А йшли ті домагання в тому напрямі, щоб платні державних учителів зрівняти з платними державних урядовців тієх найнижчих ранг, дати право вчителям на залізничі знижки, як це мали державні урядовці, усунути надужиття при виборі делеґатів до повітових шкільних рад і т. д.

1892 рік був особливо важким роком, і Педагогічне Т-во звернулося з меморіялом до львівського Сойму, щоб признав учителям „дорожнянний додаток". Проте, 17-го травня того ж року прийшла відповідь, що крайовий сойм рішенням перейшов до денного порядку над меморіялом Товариства. Тоді Товариство створило „Допомоговий Фонд", який підсилювало громадянство. Коли ж Т-во допомогло вчителям створити власну станову організацію під назвою Взаємна Поміч Галицького і Буковинського Учительства (перші загальні збори перевів проф. Андрій Алеськевич) цій організації Головний Виділ передав на перший початок „Допомоговий Фонд" і відступив приміщення у своїй домівці у Львові при Сикстуській вулиці.

Не без впливу Педагогічного Т-ва була тодішня шкільна політика галицьких послів до львівського сойму й віденського парляменту. Ця політика дістала в громадянстві назву „професорської", однак не тому, що її представником був — пізніше почесний член Т-ва — львівський професор Юліян Романчук, а радше тому, що „майже всі домагання тодішніх політиків зводилися до рідного шкільництва, згідно з гаслом „хто має школу, той має нарід", як про це пише один з найвизначніших українських політиків, д-р Кость Левицький, у своїй „Історії політичної думки". Але як би прихильно не оцінювати згаданих вище борсань Педагогічного Т-ва, були вони лише немов підготовою до незвичайно видатної у вислідах діяльности, що наступила опісля.

Характер діяльности Педагогічного Т-ва в добі приналежности Галичини до Австрійської імперії був лагідний, статечний і обмежувався представленнями, меморіялами, проханнями та скаргами. Такий напрямок був обумовлений внутрішньою непосильністю організації, ще й з обов'язком деяких матеріяльних тягарів, до яких народ не був звичний. Довгий час членство підносилося дуже повільно: за 10 років (1891) було всього 622 члени, за других 10 років (1901) — 943, а перед першою світовою війною (1914) — 4.814. Ці цифри показують, що на якусь рішучу, коштовну діяльність Управа не могла пуститися.

Заки Т-во добуло такі школи, як народові було потрібно, гостро відчувався брак освічених українських людей. Тож треба було кинути гасло: „Здібні й охочі до науки діти до вищих шкіл!" Цей клич особливо швидко приймався серед незаможних селян. Але були вони занадто вбогі, щоб оплатити перебування своїх дітей в міській школі. Тому вирину клич: „Творімо бурси!"

Першу бурсу засновано 1889 р. у Львові під назвою „Інститут Руского Товариства Педагогічного під покровом св. Николая". Вже першого року примістилося в ньому 69 учнів, що ходили до львівських гімназій. Того самого року відкрито у Львові другу бурсу, як філію Інституту, на дешевих умовах. Число вихованців зростало в ній з кожним роком і дійшло в 1905 р. до 202. Всі ті хлопці перейшли до вищих кляс. В 1909 р. відкрито ще одну бурсу для хлопців, що ходили до 3 й 4 кляси народної школи, щоб опісля скласти іспит до гімназії.

Але й українських дівчат не залишило Т-во без опіки. Для них створено у Львові 1899 р. Інститут св. Ольги, який проіснував до світової війни, коли російська армія зайняла будинок Інституту для війська.

За прикладом Львова пішов рух у філіях Товариства, які у 23-ох повітах створили 28 бурс, особливо в рр. 1908-1914, коли почали засновувати шкільно - освітні курси, що про них мова далі. В деяких містах постало дві бурси для хлопців і дівчат (Заліщики, Коломия, Станиславів). Число вихованців у бурсах було досить високе: Яворів — 156, Коломия — 151, Перемишль — 132, Чортків — 72, Станиславів — 60, Заліщики — 56. Не один визначний громадянин завдячував тим закладам свій широкий світогляд, виховання, тривке національне почування, навіть основи знання чужих мов, яких не вчили в школах.

Найприкріше виглядала справа з школами для українських дівчат. Як уже згадано, в цілій Галичині не було ані одної української виділової школи, і українські дівчата були засуджені хіба тільки до... домашніх робіт. Тож 1898 р. Педагогічне Т-во рішилося відкрити у Львові першу українську виділову школу ім. Т. Шевченка, добираючи для неї якнайкращий учительський збір, що — до речі — зрікся запропонованої йому платні. Першим директором призначено доктора філософії й медицини, Михайла Коцюбу. Зразу вписалося до тієї школи 39 дівчат. Щороку прибувала нова, вища кляса, а число учениць в 1909 р. зросло до 335, а на початку 1914-го — до 408. Свідоміша частина народу тішилась: власна рідна школа! Потрібну піддержку цій визначній справі дали українські товариства: Народна Торговля, Просвіта, Руска Бесіда, Наукове Товариство ім. Шевченка, Клюб Русинок, Шкільна Поміч і, очевидно, заможніші громадяни. Після трирічних старань міністерство освіти у Відні признало право прилюдности для тієї школи. А вона, з свого боку, не обмежилася навчанням своїх учениць, але відкрила ще й курс української мови і літератури, на який вписалося стільки дівчат з міських польських шкіл (зразу 100), що треба було розділити курс на два відділи, а наступного року на три.

МИХАЙЛО ЛУЧКОВИЧ

СПОГАДИ З МОГО ЖИТТЯ

(2)

Мовні клопоти.

У Шамокіні я почав вивчати український словник, або, як там тоді казали, руський словар. Моє навчання не пішло далеко вперед. У навчанні там застосовували засаду „не шкодувати бука". І мені здається, що освіта в Шамокіні йшла до голови досить окружним шляхом. Коли учень був упертий або лінивий, клали його на лавку, інші хлопці держали жертву за руки й ноги, а учитель вів безмилосердну екзекуцію. Я, щоправда, вивчав абетку не таким способом, однак мушу признатися, що і я один раз разом з іншими хлопцями держав учня, якого навчали буком. Досьогодні це пам'ятаю, і до сьогодні соромно мені за цей учинок.

Коли я залишив Шамокін, їдучи у Вінніпеґ, моє знання української мови було більш ніж обмежене. Я знав декілька слів, як от „хата", „стіл", „крісло", „говорити", „їсти", й „пити", але скласти тих кілька слів в одне граматичне речення це переходило мої сили. Я ніяк не міг зрозуміти, чому треба казати „чотири жінки", однак не „п'ять жінки", але „п'ять жінок". Щойно пізніше збагнув я цю таємницю.

Або візьмім слово „нівроку". Такого слова в Шамокіні я ніколи не чував. Щойно, коли мені було 18 років, я якось нехотячи потрапив на це слово і в пересерді буркнув сам до себе: „От нівроку, слово!" Тоді заблисла мені думка, що коли можна сказати „от, нівроку, слово", то правильно можна сказати також: „от, нівроку, дівчина", або „от, нівроку, козак!" Це справило мені таку приємність, що я мимохіть гукнув: „Геврека! Я знайшов добру дорогу!"

Для мене це мале відкриття важне тому, що зробив я його без допомоги словника чи граматики. Зрештою, ніяких словників і граматик тоді й не було. Щойно тепер є великі знамениті словники, як напр., проф. К. Андрусишина. Є дуже добрі граматики, як напр., Ю. Стечишина. Легко тепер учитися української мови. У той час, коли я приїхав до Канади, тих потрібних і корисних книжок ще не було.

Через містечко Шамокін тече сірчаний потік, кругом містечка стоять голі кам'янисті горбки, а все містечко наче придушене брудними вугільними насипами. Нема нащо подивитися у Шамокіні.

Так я сказав в попередньому нарисі. А все таки треба зробити мале доповнення. Хоч бачив я багато гарних міст і красвидів, але навіть побувавши в Бенфі чи в Лейк Луїз, я почував тугу за моїм Шамокіном. Принаймні чотири рази я їздив з Канади до Шамокіну. Хоч він вкритий пилом, то все ж це місто мого дитинства і юности. Там пройшли мої зелені роки.

Приїхавши в Шамокін, я насамперед заходив до церкви, що стоїть у центрі містечка. Там колись у церковному хорі співала моя сестра Ярослава, і її голос мені здавався найкращим з усіх. Глибоким басом співав там Михайло Колодій, і мені здавалось, що в цілому світі не знайти рівного йому. Церковнослов'янських слів літургійного співу я не розумів, але їх звук глибоко запав у мою душу. Тепер сам не раз дивуюся, як це так, що давні дрібні речі щораз виринають у пам'яті з глибокого дна наверх.

Мій Батько

Кругом Шамокіну росли чорниці, і я часто виходив збирати їх. Ходив з іншими хлопцями, ходив і з батьком. На горбках було багато гадюк-мідянок. І я пригадую, як одного хлопця з нашого гуртка вкусила гадюка. Ми негайно роздерли сорочку і перев'язали цупко вкушену руку вище ліктя. Коли ми його привели до близького лікаря, той похвалив нас за успішну першу допомогу.

Мій батько був вуглекоп. Згодом він став власником бару. Не вмів він ні читати, ні писати. Був він людина кремезна, чемна і направку благородна. Дуже легко також учився. Моя мати, напр., за короткий час навчила його читати й писати.

Він був добродушний і довіряв людям, яких усіх уважав за чесних, без ніяких винятків. Люди були справді чесні, але були й винятки. І через ці винятки наша родина мала чимало клопоту. Люди позичали грошей, батько за них ручався, а потім доводилось платити. Один борг моя мати мусіла виплачувати багато років після смерти мого батька.

Моя Мати

Моя мати була жінкою з великим практичним хистом. Вона і в біді завжди вміла пов'язати кінці до купи. У Шамокіні часто бували страйки гірників. Один тривав пів року, а все ж моя мати вміла якось дати собі раду в той час цілковитого безгрошів'я.

Саме в час страйку я почав працювати після шкільних годин. Я зривав листки тютюну, з яких скручували сигари, і щотижня приносив зароблені гроші матері. Праця моя полягала в тому, що я розрізував посередині стебло тютюну, зривав листки і легенько розпростирав їх на столі. Коли вже назбиралось їх багато, то я відносив їх „босові". Він був італієць, проста й добра людина. Він відбирав листки і, усміхаючись, клепав мене по плечу: „Добре, хлопче".

Мій „Бос"

І його, мого „боса"-італійця, добре я запам'ятав. Своїм прикладом він навчив мене, що люди працюють найкраще там, де є щире ставлення.

Праця моя — це хіба ясне — була дуже нудна. Сидіти ввесь вечір, похилившись над столом і розпростирати тютюневі листки — яке це нецікаве зайняття. Знадвору до моїх вух долітали голоси хлопців, що бавились і співали. Я ееораз поривався вибігти до них. Але не було ради: я знав, що треба працювати і що робота мусить бути закінчена на час. Мабуть, через це я став більше задуманий, ніж мої ровесники. Якщо маю прикласти до себе поділ психолога Юнґа (екстроверти-інтроверти), то я, без сумніву, був інтроверт.

Становище моє одного дня нагло змінилось. Мій „бос" їхав до Сан Франсіско і казав мені їхати з ним. Я радо був би зробив, хоч дотеперішня моя праця була вкрай нудна. Коли я сказав матері, що „бос" радить мені їхати аж на другий край Америки, вона не хотіла й слухати про це. І мій бос поїхав сам.

Запам'ятався мені той італієць. Якщо б усі люди були такі, як він, не було б у світі ні воєн, ні навіть сварок. Тепер, на схилку віку, мені здається, що він дав мені переконання, що малі підприємства конче потрібні для справді вільного господарства і для справжньої демократії в країні. Не можна говорити про вільне господарство в країні, де всі є тільки службовцями чи працівниками щораз меншої кількости щораз більших фірм чи компаній.

Коли я був вибраний на посла до федерального парляменту в Оттаві, я бажав поширювати християнське поняття суспільного життя і боротись з фальшивим поглядом, мовляв, все велике—добре. Сконцентрування політичного впливу і господарської сили лише в кількох руках ніколи не виходить на добро країні.

Новітня тенденція „економічного детермінізму" завжди здавалась мені поганою і шкідливою. Не людей треба достосовувати ди господарських відносин, а господарські відносини треба достосовувати до потреб людини, створеної на образ і подобу Божу. Коли комбайн (монопольний картель) буде диктувати в господарстві, то він буде диктувати в усім. Ці думки я висловив докладніше минулого року в заяві, поданій управі міста Едмонтону від імени власників малих крамниць, і мені приємно, що управа міста визнала мої міркування за правильні.

Моя Рідня

Треба накінець сказати дещо про мою родину. Цього я дотепер не зробив. Моя мати, Марія Стиранка, походила з Нового Села з повіту Новий Санч. Батько її був війтом і мав тартак. Вона мала початкову освіту і, крім української мови, знала добре теж польську. Але була завзята українка чи, як тоді казали, русинка. У присутності поляків вона ніколи не почувала того невиразного заклопотання, яке я помічав в інших українців. Коли хтось з поляків насмілився щось сказати проти українців, моя мати вміла зразу дати йому гостру відповідь. У таких випадках мій батько навіть не пробував їй помагати, а тільки підсміхався, бо знав, що вона сама дасть собі раду. Цікаво, що поляки, які приходили до бару, не сердились і не ображались на гострі відповіді моєї матері.

Моя сестра Ярослава (заміжня Новак) народилась 1888 року; друга сестра Соломея Березинська, народилась 1890, а наймолодша, Ольга Арсенич, 1894 року. Єдиний мій брат Єфрем, народжений 1896 року, живе в Сіетлі, Вашингтон, де є управителем молодіжної організації.

З великою пошаною я завжди відносився до моїх сестер. Я мав навіть подив для них. У чисто лемківському середовищі дві старші мої сестри говорили правильною українською мовою. Сам не знаю, де вони навчились її. Мабуть, від нашого священика і його родини та ще декількох інтеліґентних осіб, що жили в Шамокіні. Саме приклад моїх сестер додав і мені відваги навчитися української мови.

Проте, дивлячися назад у моє життя, мушу сказати, що була тільки одна особа, яка мала найбільший вплив на мене. Це була моя мати.

З НАШИХ БУДНІВ

ЛЕСІ В ПОКЛОНІ

Українське зорганізоване жіноцтво в цій країні стоїть напередодні небуденного свята — відслонення пам'ятника - статуї Лесі Українки в Українському Парку Культури в Клівленді, в 90-річчя з дня народження великої поетеси. В різних наших скупченнях, між іншими і в Ню Йорку, старанням Окружних Комітетів Союзу Українок відбудуться з цього приводу святочні академії, але ж завершенням святкувань буде, безперечно, відкриття Лесиного пам'ятника, роботи мистця Михайла Черешньовського.

Як нам відомо, дорогий наш маестро працював над проєктом статуї понад два роки і, мабуть, для того дістав за свій т р у д такий скромний гонорар, що ця цифра не підходить до друку. Що ж... Бідні союзянки, що мали, то дали. Тут, очевидно, н е в г р о ш а х справа, бо сам Черешньовський заявив у своєму інтерв'ю, що він виніс із тієї праці величезне моральне вдоволення! До речі — Черешньовський це такий тип мистця, що якби йому прийшлося й д о п л а т и т и до власної роботи, то він з радістю доплатив би. Навіть на відкриття пам'ятника до Клівленду їде за власні гроші, хіба хтось зі змоторизованих друзів - упістів візьме його на розвору.

Пригадую, як то ми зустрілись одного разу в ресторані „Орхідея" і як заклопотаний Михайло, почухавши свою неупорядковану чуприну, з а с п і в а в з-лемківська:

— Та не знам, що діяти: кажуть мені жінки робити Лесю Українку... Як ти гадаєш — можна мені до того братися?..

— А чому не можна?

— Та, знаєш, є в нас інші майстри, визначніші... От навіть мої приятелі покпивають собі з мене; гварять, що Черешньовський, як колишній вояк Повстанської Армії, зробить з Лесі якусь партизантську ф у р і ю, з гранатами за ременем чи з автоматом через плечі...

— А ти, кажу, не слухай, що гварять твої приятелі, а тримай фронт з жіноцтвом, то буде ОК!

Так воно й сталося. Наші визначні скульптори поділились, як то кажуть, працею: А р х и п е н к о одружився, Дараган зайнявся Шевченком, Литвиненко — Мазепою, Мухин — Ольжичем, а Михась Черешньовський лишився вірним Лесі Українці і Союзові Українок у Клівленді. І створив він, як всі вже знаєте, не якусь партизанську фурію, не Касандру і не Медею, що власні діти повбивала, а — Польову Царівну з квіткою в руці, надхненну Пісню Землі Української, заворожену - з а ч а р о в а н у в бронзі...

Так, в Українському Культурному Городі в парку Рокефеллера, що заслужено вважається гордощами української громади в Клівленді, постане побіч трьох великих і достойних мужів України - Руси — постать жінки-поетеси... Не знаю, як привітає Лесю в цьому чесному гроні пресвітлий князь, „Ясне Сонечко" — Володимир Великий, хоч з історії нам відомо, що його ставлення до жіноцтва було досить прихильне. Зате Шевченко з Франком пригорнуть її, свою, рідну, бо ж разом з ними творить Велику Трійку української літератури, а Іван Франко недармо назвав її наймужнішим мужчиною в нашому письменстві.

Правда, може мистецькі стилі і смаки Архипенка й Черешньовського трохи посперегаються при цій зустрічі в клівлендському парку, та від цього хіба не вибухне жадна революція в українській скульптурі в екзилі... Друга Михайла Черешньовського щиро вітаю з творчою перемогою і прошу покласти від мене одну квіточку у стіп його Великої Лесі.

І к е р

Закликають щепитися проти інфлюенци

Вашинґтон. — Головний лікар із Уряду Публічного Здоров'я ЗДА д-р Лютер Л. Террі вислав окремі рекомендації від свого дорадчого комітету до урядів здоров'я в цілій країні, щоб вони доручали деяким групам людей щепитися проти інфлюенци. Покищо немає слідів епідемії інфлюенци, але лікарі думають, що вона вже „за рогом". Уряд здоров'я передбачає, що азійська інфлюенца типу А і інфлюенца типу Б появляться у ЗДА найближчого року після того, як ці недуги були в Англії. Минулого року вони бушували у Великій Британії, і цього року можна їх сподіватися у ЗДА. Мало б це бути восени або аж взимі, і тому щепитися треба б вже тепер. Немає певного ліку проти інфлюенци, але є вакцина, яка на 60 до 80 відсотків забезпечує проти інфлюенци. Щепитися мають ті особи, які не можуть легко перебути цю недугу, що спричиняє високу гарячку, і викликає різні комплікації. До цих осіб належать: 1. Всі ті, що закінчили 65-ий рік. 2. Вагітні жінки. 3. Ті, що нездужають на серцеві недуги та на інші хронічні недомагання, як цукриця та тим подібне. Хто ще не був ні разу щеплений, повинен після двох місяців повторити щеплення.

ПОДЯКА

З Волі Всевишнього
ненадійно відійшов від нас
Наш Найдорожчий та Незабутній
МУЖ і БАТЬКО

бл. п. мґр. Євген БЛАГІТКА

який упокоївся дня 5-го вересня 1961 р.
в Ню Йорку.

Цією дорогою хочемо висказати щиру подяку Всім нашим і Покійного Рідним, Приятелям і Знайомим, які в часі похоронних обрядів відвідували Покійного та висловили нам слова співчуття устно чи письменно.

Особливу подяку складаємо нашому парохові Всечеснішому о. Деканові Антонові Борсі, Всечеснішому о. Михайлові Кіндійові, Преподобним Сестрам Василіянкам та ВП. пані Євгенії Харченко, яка не жаліла труду в улаштуванні Похорону.

Хай Всевишній Господь винагородить Всіх!

Дружина — ІРИНА
Сини — АНДРІЙ, АЛЕКСАНДЕР
Доньки — ХРИСТИНА, ЛІДІЯ

Сенат відкинув проєкт про обмеження обструкції

Вашингтон. — 19-го вересня Сенат більшістю 43 до 37 голосів відкинув пропозицію, щоб обмежити обструкцію в Сенаті, яка ведеться деколи тим способом, що сенатори виголошують довгі промови та не допускають до голосування над тим проєктом, якого собі не бажають. За голосували 26 демократів і 11 республіканців, а проти обмеження промов було 28 демократів і 15 республіканців. Після такого висліду голосування провідник демократичної більшости в Сенаті сен. Майк Менсфілд зрезиґновано перейшов до інших справ і навіть не хотів заявити, чи в найближчому році знов буде старатися про те, щоб перепровадити в Сенаті зміну реґуляміну, яка дозволила б обмежувати обструкцію, і яка вможливила б ухвалити новий закон про охорону громадянських прав. Представник бльоку охорони громадянських прав заявив після голосування, що вислід голосування не віддає вповні настроїв Сенату, бо сенатори голосували не так проти проєкту, як проти того, щоб не продовжувати сесії, яку хотіли б якнайскорше закрити.

Фовлер Гемілтон найменований на адміністратора Агенції Міжнародного Розвитку

Вашингтон. — Президент Кеннеді 20-го вересня наймемнував нюйоркського адвоката Фовлера Гемілтона на адміністратора нової урядової Аґенції Міжнародного Розвитку. Гемілтон є фахівцем в міжнародній торгівлі і міжнародному праві. Новозорганізована Аґенція об'єднує ті всі аґенди, які давніше виконувала Аґенція Міжнародної Співпраці, Розвитковo - допомоговий Фонд та інші аґенції. Дотеперішній директор Міжнародної Агенції Співпраці Генрі Р. Лабуісс, який мав зайняти пост директора Аґенції Міжнародного Розвитку, залишиться на урядовій праці, як це виходить із листа, який Президент виcлав до нього, і в якому дякував йому за добре виконувану працю та просив про дальшу співпрацю при організуванні нової аґенції.

ПОВОРОТ УЧАСНИКІВ ПРОГУЛЯНКИ НА УКРАЇНУ

На цій світлині є учасники останньої прогулянки, що їздили під проводом власників подорожного бюра Антона Шумейка і Віри Ковбаснюк-Шумейко з Ню Йорку до Львова, Тернополя, Києва, Полтави і Ялти. На світлині стоять від ліва до права: Сем Базар, Віра Ковбаснюк-Шумейко, Марія Попович, Вол. Бакад, Марія Гриновецька, Анна Лисогір, Марія Лисогір, Катерина Пелешок, Йосиф Дуда і Мирон Кушнір. Стоять на сходах: Константин Зенко, Теодор Ґураль і Микола Кравчук. Приклякнув зпереду Антін Шумейко. Неприявні на світлині учасники прогулянки Андрій Прукницький з дружиною і проф. Марія Висоцька.

ЗДА й СССР погодились щодо принципів міжнародного роззброєння

Об'єднані Нації. — Совєтський віце-міністер закордонних справ і спеціяліст від розбивання конференцій роззброєння Валеріян Зорін та спеціяльний дорадник президента Кеннеді для справ роззброєння Джон МекКлой підписали спільну заяву про тези міжнародного роззброєння. Ці тези, базовані на потребі „генерального і повного роззброєння, щоб війна перестала бути інструментом для вирішування міжнародних проблем", обертаються в рамцях вживаних до цього часу загальних фраз. Текст тієї спільної заяви охоплює 8 точок, при чому у точці 3 говориться про скасування всіх збройних сил, знищення всіх складів зброї та всіх засобів їх перевозу та про скасування військових бюджетів. Стверджується теж потребу контролювання кожної стадії роззброєння. Але названі представники не дійшли до згоди щодо складу нової конференції роззброєння, її часу і місця. Рапорт про ту умову передано Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй. Єдине значення тієї умови — твердять коментатори — у тому, що вона ніби свідчить про бажання Совєтів викликати враження про свою з г і д л и в і с т ь. Практичного з н а ч е н н я та умова не має ніякого. Останню міжнародну конференцію роззброєння Совєти — той сам Зорін — зірвали 27 червня мин. року. Теперішні розмови між МекКлоєм і Зоріном велися від червня ц. р. — у Вашингтоні, Москві і в Ню Йорку.

Короткі Вістки

● **Арґентинський президент** Артуро Фрондізі відвідає президента Кеннеді в найближчий вівторок, 26-го вересня в Ньюпорті, Ровд Айленд, де Кеннеді буде відпочивати. Це буде неформальна візита. Фрондізі прибуде до ЗДА в неділю, 24-го вересня, а 27-го вересня має промовляти в Об'єднаних Націях.

● **Папа Іван XXIII** був одним з тих, які переслали шведському урядові через папського леґата в Штокгольмі вислови співчуття з приводу смерти Даґа Гаммершилда. Шведський уряд рішив влаштувати Гаммершилдові похорон на державний кошт. У Швеції влаштовують такі похорони тільки її монархам. Гаммершилда похоронять в Упсалі, 40 миль від Штокгольму, в його родиннім місті.

● **Президент Фордової Моторової Компанії** Джан Диксинтера заявив що ця компанія хоче відограти більшу ролю в програмі здобуття космічних просторів та збудувати найсильнішу ракету — підсилювач для висилки людини в космічні простори.

У Південному В'єтнамі комуністичні партизани захопили і спалили місто

Сайґон. — Коло 1.000 військово зорганізованих комуністичних партизанів з так званого руху Вієт Конґ, активно підтримуваного з комуністичного північного В'єтнаму, напали в минулий понеділок — за тамошнім часом у вівторок — на містечко Вуок Вінг, столицю провінції цієї самої назви, захопили його в свої руки, сплюндрували і спалили. У тому наскоку згинули голова тієї провінції, командант залоги, багато провінційних урядовців та оборонців міста, заскочених непереможними комуністичними силами. Коли наспіли південно - в'єтнамські реґулярні війська — партизани втекли, забравши з собою звільнених з в'язниці комуністів і комуністичних полонених та залишивши за собою руковища і коло 50 ранених. Місто Вуот Вінг лежить за яких 60 миль на північ від столиці Південного В'єтнаму Сайґону. Здогадуються, що цей напад на місто заплянованo й переведено, щоб піднести мораль серед комуністичних партизанів після цілого ряду поважних поразок, що їх їм завдало південно - в'єтнамське військо. Безпосередньою цілллю партизанів було звільнити своїх членів, схоплених в полон і в'язнених якраз у тому містечку.